

Apresentación

Neste novo número do noso Boletín, o 19, informamos en primeiro lugar, no apartado de **EsCULCA**, dos asuntos tratados e as resolucións adoptadas na nosa Asemblea Xeral, celebrada no mes de Novembro, así como da negativa da Conselleira de Sanidade, Sra. Rubio Vidal, a receber representantes do Observatorio para tratar a asunción polo SERGAS da asisténcia médica penitenciária. Tamén damos conta da nosa participación no Encontro Laicista de Valladolid.

A seguir, en **Análises e Relatórios**, publicamos tres artigos de outros tantos autores. No primeiro, “Prostitución e Traballo”, Fernando Lousada examina as diferentes alternativas para a regulación do exercicio da prostitución, analisa os tratados internacionais e a lexislación española relativa a esta actividade e conclui advogando pola instauración dun sistema legal de carácter abolicionista. No segundo, “A Protección dos DD. HH. nas Cadeas”, Guillermo Presa Suárez revisa os distintos mecanismos que existen para a defensa das persoas reclusas, os antecedentes destes mecanismos e as suas caréncias así como a limitada participación que até agora tivo a sociedade civil neste ámbito, participación que sería –apontava o autor– garantía de eses direitos seren eficazmente protexidos. No último dos tres artigos, “Dos subsídios públicos”, Ramom L. Suevos cuestiona e ilustra os efectos perversos daquelas transferencias (monetarias mais non só) que, sen serviren ao benestar social nem responderen a un principio de equidade social, e parecendo satisfacer reclamacións xustas, en realidade contribuen a xerar outros problemas e a erosionar a necesaria independencia da sociedade civil frente aos poderes públicos.

Na sección de **Breves** lembramos que, apesar das xestións feitas por EsCULCA e as perguntas do deputado Iago Tabares, ainda está pendente a Resolución do Parlamento Galego que establece a creación dun mecanismo de prevención de maus tratos e tortura. Así mesmo facemo-nos eco da utilización irregular das imaxes captadas polas cámaras de vídeo-vixilancia en Ribeira e da gravación igualmente ilegal que axentes da policía confesan realizar ás persoas detidas. Por outra parte informamos da aprobación, o pasado dia 18 de Outubro, da Lei de Conservación de Dados Relativos ás Comunicacións Electrónicas e ás Redes Públicas de Comunicación, norma seriamente cuestionada polo Parlamento Europeu, o Supervisor Europeu de Protección de Dados e numerosos colectivos que a consideran en extremo perigosa para as liberdades públicas. Tamén alertamos dos riscos que para a liberdade de expresión entraña a actual redacción da proxecto da Lei de Medidas de Impulso á Sociedade da Información, aprobado polo Congreso dos Deputados o pasado 30 de Outubro. A seguir fixamo-nos no proxecto de directiva europea e no protocolo español que establecen as normas para a repatriación de persoas migrantes en situación irregular e sublinhamos o tratamento discriminatório (e vexatório) a que se tenta submeter estas persoas. Lembramos tamén a situación dos mariñeiros tunecinos procesados por prestar auxilio a un grupo de migrantes. Prestamos atención despois a alguns dos casos coñecidos nos últimos meses, algúm deles na Galiza, de persecución de xornalistas por caricaturizarem persoas que ocupan cargos públicos ou negaren-se a revelar fontes confidenciais e resumimos o escrito enviado ao Consello de Europa por 245 asociacións europeas (EsCULCA entre elas) para que a futura Convención Europea de Acesso á Información non fique por baixo do nivel das leis existentes en varios estados europeus.

En **Biblioteca** recensionamos o libro de Adam Hochschild *Bury the Chains* (Enterrade as Cadeas) e en **Páxinas** recomendamos as webs de Privacy International e da Asociación de Internautas.

O B S E R V A T Ó R I O P A R A A D E F E N S A D O S D O S D I R E I T O S H U M A N O S

BOLETÍN N.º 19 esculca@esculca.net

www.esculca.net aptdo correos 2112.36208 VIGO

ASEMBLEA XERAL

O pasado 4 de Novembro tivo lugar en Compostela a Asemblea Xeral de EsCULCa. Por ausencia do Presidente, Fernando Martínez Randulfe, apresentou o Relatório Anual o Vice-Presidente, Guillerme Presa Suárez, quen –entre outras actuacións- salientou as actividades levadas a cabo polo noso Observatorio para instar as institucións públicas a respeitaren o principio constitucional de separación da igrexa e o estado, as xestións feitas para garantir que as persoas presas con minusvalías perceban na íntegra as suas pensións, o traballo realizado para o esclarecemento de casos de presumíveis maus tratos en centros penitenciarios galegos e para a posta en funcionamento de mecanismos preventivos eficaces -quer en Galiza (segundo acordo do Parlamento), quer no Estado español-.

Guillerme Presa Suárez destacou tamén a participación do Observatorio na organización das xornadas celebradas en Compostela o pasado ano para comemorar o Dia Mundial dos Dereitos Humanos (10 de Decembro), a redacción final do relatório sobre a situación do Direito de Aceso à Información na Galiza, a publicación en fascículos de diferentes tratados internacionais, a presentación en Compostela do relatório anual da Coordenadora para a Prevención da Tortura, a participación en diversas campañas internacionais e encontros con asociacións que traballan no ámbito dos direitos e liberdades públicas, a legalización de Esculca-Xustiza, colectivo integrado por xuristas do Observatorio que en breve solicitará o ingreso na Asociación de Advogados Democratas Europeus, etc.

Unha vez apresentados, comentados e aprovados o Relatório Anual e o Estado de Contas, a asemblea estableceu as liñas de actuación para os próximos meses. Entre estas actuacións salientan a convocatoria dun encontro laicista a principios do ano 2008, a publicación de modelos de solicitude ou denuncia que faciliten o exercicio de direitos recoñecidos pola actual legislación, a diversificación de perspectivas nas análises que se publican no Boletín trimestral e a proposta de organización de cursos de verao con xuristas e xornalistas de recoñecido prestíxio internacional.

A Asemblea aprobou así mesmo por unanimidade a incorporación de Marisa González Seoane á Xunta Directiva, que pasa así a estar formada por:

Presidente: Fernando Martínez Randulfe

Vice-Presidente: Guillerme Presa Suárez

Vogais: Marisa García Seoane, Heitor Ruiz López de Castro, Fernando Blanco Arce, Celso López Pazos.

Secretaria: Elvira Souto Presedo.

E a seguir, como xa é habitual, celebramos o xantar de confraternidade no Dezaseis (Casa de Xantar).

ENCONTRO LAICISTA EN VALLADOLID

O 15 de Decembro EsCULCa participará no encontro de organizacións laicistas organizado por Europa Laica que terá lugar en Valladolid.

“A Defensa da Laicidade: Propostas práctica de actuación” é o título da comunicación que apresentarán por EsCULCa Ana Lorenzo Conde e Rosa Lamas Casado.

ENTREVISTA

En resposta ao seu escrito do mes de Setembro, EsCULCa recibiu o pasado 5 de Novembro unha mensaxe electrónica da Consellaria de Sanidade da Xunta de Galicia negando a entrevista que se solicitava para tratar o problema da asunción polo Servizo Galego de Saúde da atención primaria intra-penitenciária e dar así cumprimento ao establecido na Disposición Adicional Sexta da Lei de Coesión do Sistema Nacional de Saúde. Esta norma, en vigor desde Maio de 2003, estipula que no prazo de 18 meses (isto é en Novembro de 2004) o proceso de asunción devería estar concluído.

Ora, apesar de nesta altura seren xa tres os anos que van de demora, a Consellaria denegou a EsCULCa a entrevista alegando non existiren “novas ao respecto”, precisando –iso si- que o proceso “leva mais de un ano en discusión entre o Goberno de España e os das Comunidades.”

Posteriormente, Fernando Martínez Randulfe, en representación do Observatorio e ao amparo do derecho de petición e do art. 29 da constitución española, enviou escrito ao presidente do governo español, Sr. Rodríguez Zapatero, a ministra de administracións públicas, Dna. Elena Salgado, ao presidente do governo galego, Sr. Pérez Touriño, ao vice-presidente, D. Anxo Quintana, e à conseiliera de sanidade, Sra. Rubio Vidal, interesando se adopten as iniciativas políticas e administrativas conducentes ao cumprimento da citada norma.

PROSTITUICIÓN E TRABALLO¹

José Fernando Lousada

Ao analisar as repostas xurídicas ao fenómeno social da prostitución, os/as autores/as enumeran diferentes sistemas legais, inspirados en diferentes modelos ideolóxicos, e, ainda que non sempre coinciden, as categorias mais utilizadas son as catro seguintes: o proibicionismo, a despenalización/regulamentación, a laboralización e o abolicionismo.

1) O proibicionismo obedece a un modelo ideolóxico en que se misturan a Moral e o Direito. A prostitución concebe-se como un vício moral e o seu exercicio proíbe-se, criminalizando as prostitutas. Para o proibicionismo a prostituta é una delincuente, como o é o proxeneta. No entanto, o cliente resulta impune, e o seu testemuño chega inclusivamente a ser válido nalguns países –asi en Exipto- como prova de cargo contra a prostituta.

Trata-se, o proibicionista, por incompatíbel con os principios dun Estado de Direito, dun sistema ultrapasado nos países avanzados –Irlanda é o único país da Unión Europea onde se criminaliza a prostituta-, ainda que conservado nos países non desenvolvidos, onde, en non poucas ocasións, se mantén a dobre moral de proibir a prostitución excepto en centros controlados oficialmente e/ou destinados aos turistas estranxeiros.

2) A despenalización da prostitución voluntaria é un sistema legal sustentato nunha ideoloxía liberal que, até ao abolicionismo, alternou historicamente con o proibicionismo, e que se emparella con o regulamentismo, ou regulación cuase-policial da prostitución despenalizada, ainda que o regulamentarismo às veces apareza en países proibicionistas permisivos do turismo sexual ou en países formalmente abolicionistas.

Países regulamentistas son os que, por motivos de saúde pública, submeten a prostitución a controles oficiais –como en Grécia ou en Turquía-, ou os que, por motivos de seguranza cidadá, proiben a prostitución na rua –como en Inglaterra e, recentemente, en França e Itália-, ou os que só admiten, por motivos de saúde pública e por motivos de seguranza cidadá, a prostitución em prostíbulos rexistados –como en Austria-.

3) Encanto o sistema despenalizador/regulamentista contempla a prostituta como un suxeito de deveres derivados do risco de dano doutros bens xurídicos –como a saúde pública ou a seguranza cidadá-, a laboralización –sistema culminación da ideoloxía liberal-, amais deses deveres, atribui á prostituta direitos laborais, mesmo de Seguranza Social –como acontece en Holanda ou, mais recentemente, en Alemaña.

4) O abolicionismo equipara a prostitución à escravatura –daí inclusive a sua denominación- e, en consecuencia, criminaliza todo o que rodea a prostituta, mesmo se media o seu consentimento, mais non criminaliza a prostituta que, con diferenza ao que acontece no sistema proibicionista, non é considerada como unha delincuente senón como unha vítima que non deve ser submetida a nengun controlo oficial e que se deve tentar integrar na sociedade.

Pode considerar-se o sistema abolicionista como o imperante na normativa internacional, plasmando-se os seus postulados no Convénio para a Supresión do Tráfico de Persoas e da Prostitución doutras Persoas, adoptado o 2 de Decembro e 1949 pola Asemblea Xeral das Nacións Unidas, habitualmente chamado Tratado de Lake Success. Ratificado por mais de 70 países, ainda que estes non costuman afondar nos seus principios e por veces mesmo os incumpren.

Suécia representa, desde 1999, unha variante do abolicionismo consistente en penalizar os clientes das prostitutas. Paralelamente, a lexislación sueca aprofunda a política de integración social das prostitutas. A peculiaridade ideolóxica do sistema sueco radica na consideración da prostitución, non só como unha forma de escravatura, senón como unha forma de violéncia de xénero, buscando a sua erradicación.

Resumindo, a diferenza última dos sistemas legais está na consideración da prostituta derivada do seu modelo ideolóxico inspirador: como unha delincuente no sistema probacionista, como unha criadora de risco para outros bens xurídicos no sistema regulamentista, como unha traballadora lexítima no sistema de laboralización, ou como unha vítima de escravatura ou de violéncia de xénero no sistema abolicionista.

1 Do artigo de José Fernando Lousa Arochena, "Prostitución y Trabajo:La Legislación Española", publicado en LA LEY, núm. 6736, pp.1-4.

O TRATADO DE LAKE SUCCESS

O Convénio para a Supresión do Tráfico de Personas e a Explotación da Prostitución doutras Personas, adoptado o 2 de Decembro de 1949 pola Asemblea xeral das Nacións Unidas, habitualmente chamado Tratado de Lake Success, é a culminación internacional do sistema abolicionista, daí que, sen permitir a pena das prostitutas, si obriga as partes contratantes a criminalizar:

- a) calquer persoa que, para satisfacer as paixóns de outra: 1) Concertar a prostitución de outra persoa, aínda que sexa con o seu consentimento; 2) Explotar a prostitución de outra persoa, ainda que sexa con o seu consentimento. (Art. 1);
- b) 1) Mantiver ou administrar unha casa de prostitución, ou, con coñecemento de causa, a financiar ou participar no seu financiamento; 2) Der ou tomar en aluguer, con coñecemento de causa, un edificio ou outro local, ou calquer parte dos mesmos, para explotar a prostitución de outra persoa. (Art.2)

Criminaliza-se, “na medida en que o permitiren as leis nacionais, toda tentativa de cometer as infraccións mencionadas nos Artigos 1 e 2 e todo acto preparatório da sua comisión.” (Art. 3) e “ a participación intencional en calquer un dos actos delituosos mencionados nos Artigos 1 e 2”, acrescentando-se que “os actos de participación serán considerados como infraccións diferentes en todos os casos en que isto for preciso para evitar a impunidade.” (Art. 4).

Para facilitar o castigo, e atendendo à existéncia de tramas internacionais, regulan-se cuestións relativas à reincidencia internacional (Art. 7), à extradición (Arts. 8 e 10), a comisións rogatórias (Art. 13), a servizos de coordinación (Arts. 14 e 15), ao controlo de migración (Art. 17) ou à repatriación de persoas estranxeiras dedicadas à prostitución (Art. 19).

O Convénio inclui, para alén de diversas normas técnicas sobre a sua aplicación (Arts. 21 a 28), outras, esparexidas, sobre a situación xurídica das prostitutas, e que supoñen recoñecer unha serie de direitos:

- 1) O direito, “de acordo con as leis nacionais, a se constituiren en parte civil en relación a calquer unha das infraccións mencionadas”, direito que, de se recoñecer, há de recoñecer-se en condicións de igualdade ás persoas estranxeiras con as nacionais” (Art. 5);
- 2) O direito à privacidade das prostitutas, determinante da imposibilidade de establecer normas para que as persoas dedicadas á prostitución ou aquelas de quen se suspeitar que se dediquen a ela “teñan de se inscrever nun rexisto especial, posuir un documento especial ou cumplir algun requisito excepcional para fins de vixilancia ou notificación.” (Art. 6);

3) A obrigación das partes –determinante do nacemento de direitos a favor das vítimas da prostitución- “a adoptar medidas para a prevención da prostitución e para a reabilitación e adaptación social das vítimas da prostitución ... ou a estimular a adopción de tais medidas, polos seus servizos públicos ou privados de carácter educativo, sanitario, social, económico e outros servizos conexos.” (Art. 16);

- 4) O direito à repatriación se “ desexaren ser repatriadas” ou ... “foren reclamadas por persoas con autoridade sobre elas”, sen prexuízo da repatriación cando a lei establecer a expulsión (Art. 19);

De resto, segundo o seu Protocolo final, “Nada no presente Convénio poderá interpretar-se en prexuízo de calquer lexislación que, para a aplicación das disposicións encamiñadas a obter a supresión do tráfico de persoas e da explotación da prostitución de outra persoa, prevexa condicións más severas que as estipuladas polo presente Convénio.”

A LEXISLACIÓN ESPAÑOLA

España ratificou, a 18 de Xuño de 1962, o Tratado de Lake Success, e iso motivou a reforma do Código Penal –acontecida en 24 de Xaneiro de 1963-, adecuando os tipos legais ao compromiso internacional. No entanto, España nunca cumpriu adecuadamente con as esixéncias do sistema abolicionista, introducindo aspectos propios do proibicionismo –nomeadamente na época franquista anterior à Constitución de 1978- ou o regulamentismo.

Ainda que as prostitutas non estavan penalizadas, a Lei 16/1970, de 4 de Agosto, de Perigosidade e Reabilitación Social –derrogada polo Código Penal de 1995, embora inaplicada desde a Constitución de 1978-, considerava perigosos “os que habitualmente exerceñen, promoveren, favoreceren ou facilitaren a prostitución”, impondo-lles medidas de seguranza dunha aflicción cuase-penal –como os arrestos de fin de semana-.

Tamén incumpriu os compromisos internacionais –ainda que nun sentido completamente diferente- o Código Penal de 1995, despenalizador da prostitución voluntaria –vexa-se o seu artigo 188-, situación corrixida através das Leis Orgánicas 1/1999, de 30 de Abril, e sobretodo, 11/2003, de 29 de Setembro, ao punir esta “o que se beneficiar explotando a prostitución doutra persoa, ainda contando con o consentimento da mesma”.

A situación de despenalización motivou a intervención regulamentista dalguns poderes públicos, e así surxiron a Ordenanza Local sobre establecimentos públicos dedicados á prostitución, aprovada o 12 de Maio de

1999 polo Pleno do Concello de Bilbao, ou o Decreto 217/2002, de 1º de Agosto, polo que se regulan os locais de pública concorréncia onde se exerce a prostitución, aprobado pola Generalitat de Cataluña.

Durante esta etapa –de 1995 a 2003- de despenalización –e incipiente regulamentismo-, os tribunais tiveron de se enfrentar, de diferentes puntos de vista, a reclamacións onde se devia dilucidar a laboralidade da prostituicón.

ALGUNHAS CONCLUSIÓNS

O Direito é Poder e se, desde sempre, os homes son quen ostenta o Poder, a conclusión será a masculinidade do Direito, e, se isto é así, o Direito, cuxa función básica é satisfacer intereses, satisfacer os intereses dos que teñen o Poder, isto é, os homes, o que supón: ou que –algo infelizmente non de todo erradicado- às mulleres se nega a través do Direito a satisfacción dos seus intereses, ou que –no mellor dos casos- o Direito satisfai os intereses que pensan os homes que teñen as mulleres, e non sempre coinciden con os que teñen.

Non é momento de estudarmos as estratéxias para acabar con a masculinidade do Direito, mais si de destacar que, se a prostitución é un suposto de violéncia de xénero, a sua regulación deve ser abordada aplicando estratéxias, e, entre elas, hai duas que nos parecen idóneas:

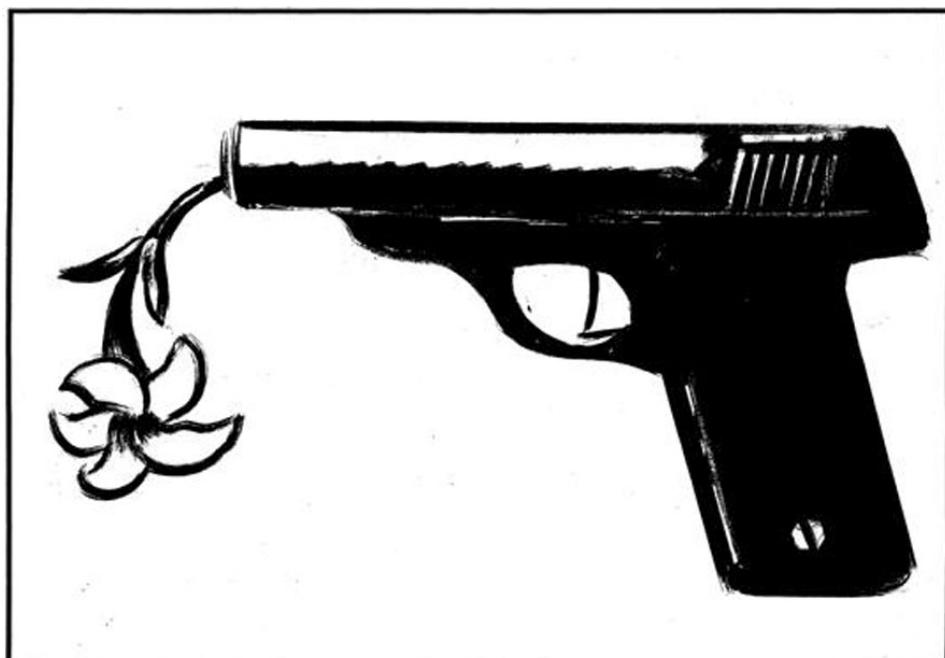
1. Unha primeira, aplicável ao momento de elaboración da norma xurídica, supón visibilizar a cuestión de xénero a través dun maior empoderamento das mulleres, algo que se deve entender tanto no sentido de ouvir as prostitutas como directas interesadas como no sentido de ouvir as asociacións de mulleres como suxeitos colectivos interesados..

2. Outra segunda, aplicável ao momento de aplicación da norma xurídica, supón atribuir ás prostitutas maiores posibilidades de reclamación –especialmente xudicial- frente á situación de explotación, un terreno inexplorado tanto con relación ás asociacións civis en procesos penais como con relación ás accións de danos en procesos civis.

Tal reforzamento da posición xurídica das prostitutas, tanto no momento de elaboración como no momento de aplicación da norma xurídica, é unha medida totalmente acorde con o abolicionismo, o que nos interesa agora salientar, xa que, no actual debate sobre o sistema prostitucional implantou-se unha tan interesada como errónea contraposición entre laboralización e recoñecimento de direitos ás prostitutas frente a abolicionismo e negación de direitos ás prostitutas.

Cuestión diferente é que, por desgraza, os países abolicionistas limitan-se –e, por veces, nem iso fan ben- a transcrever as figuras penais do Tratado de Lake Success –aplicando-as despois, as mais das veces, de maneira errática a través de ocasionais redadas policiais-, esquecendo os aspectos de política preventiva, as medidas sociais de reinserción ou a regulación de accións xudiciais de danos a favor das vítimas, esquecimentos xeradores de sensación de alegalidade.

Defeitos expostos en que incorre o noso sistema legal prostitucional, que é fragmentario e mui pouco efectivo, e iso explica, en grande medida, unha aplicación xudicial de argumentos inidóneos –embora, felizmente, iso nem sempre conduza a un erro nas solucións-, e ás veces errónea nas suas solucións. Corrixir esa aplicación xudicial obrigaría a instaurar un sistema legal coerente que afonda-se no reforzamento da posición xurídica das prostitutas dunha perspectiva abolicionista.

A PROTECCIÓN DOS DD.HH. NAS CADEAS²

Guillerme Presa Suárez

As cadeas españolas aloxan a maior población reclusa, en proporción ao número de habitantes, de toda a Comunidade Europea (duvidosa honra arrebatada recentemente ao Reino Unido, con prisións ben nutridas desde a época da Sra. Thatcher), o que trai consigo a masificación dos establecementos prisionais, que, en realidade, son utilizados para tratar a conflitividade social mais que para castigar os delitos. O acelerado crecemento desta institución que produz dor, sofrimento e danos de diversa índole, puxo de manifesto a imposibilidade estrutural de que a cadea protexa os direitos fundamentais dos persoas reclusas e revelou a necesidade dunha política adecuada de redución dos danos ocasionados e agravados pola cadea.

Segundo Rivera Beiras, do Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans da Universitat de Barcelona, os mecanismos existentes para defender os direitos fundamentais dos persoas reclusas poden sistematizar-se, facendo un rápido repaso, como indicamos a seguir.

CONTROLO ADMINISTRATIVO

Trata-se das iniciativas levadas a cabo na segunda metade do século XIX, através das Conferéncias Penitenciárias Internacionais que cristalizaron, tras o obstáculo que supuxeron as duas guerras mundiais, con a primeira normativa penitenciária internacional: as Regras Mínimas para o Tratamento dos Persoas reclusas da ONU de 31 de Xullo de 1957 (Resolución 663c), do Consello Económico e Social.

Esta normativa incluía unha denominada Inspección dos Centros e Servizos Penitenciarios, e, en teoría, os seus inspectores acudirían regularmente aos establecementos penitenciarios.

Un paso mais neste ámbito foron as Regras Mínimas elaboradas polo Consello de Europa en 1973, que introduciu un mecanismo de controlo (non só de inspección como o anterior) exercido por “unha autoridade xudicial ou calquer outra autoridade legalmente habilitada para visitar os persoas reclusas e que non pertenza á administración penitenciaria”.

Estes son os inícios da aspiración por limitar o poder discrecional da administración penitenciaria, para protexer o cumprimento da garantia executiva derivada do principio de legalidade, e nese camiño andamos ainda.

VIXILÁNCIA PARLAMENTAR

O poder lexislativo, que aprova as normas, devería estar concernido na verificación da aplicación das mesmas, no entanto, no que a este tema di respeito, só en dados momentos, cando se produciron feitos gravísimos no interior das cadeas, constituíron-se comisións parlamentares que enviaron lexisladores a visitar centros de reclusión.

Existen tamén exemplos de institucións surxidas no ámbito parlamentar que puxeron atención nos centros de reclusión, como os Ombudsman, mais salvando os casos en que se criou unha figura dedicada específicamente ao campo da privación de liberdade (como a Procuración Penitenciária da República Arxentina), a auséncia de competencias claras e específicas fan destas figuras, como O Valedor do Pobo (e figuras semellantes como Ararteko vasco ou o Sindic de Greuges catalán) ou o Defensor del Pueblo español, elementos mui pouco eficaces.

INSPECCIÓN MUNICIPAL

Pode surprender esta categoría, mais as administracións locais, recuperando a tradición municipalista republicana, teñen demonstrado a sua eficacia na axuda aos “seus” presos e as suas respectivas familias. Por exemplo, habilitando meios de transporte para as comunicacóns con familiares (como, nunha curta etapa, realizou o Concello de Pontevedra para paliar as eivas do translado á cadea da Lama, grazas as xestións da Asociación Concepción Arenal); proporcionando axudas ao entorno social a que há regresar o condenado; ou, en definitiva, con outro tipo de medidas que acheguen a cadea á sociedade.

Deve destacar-se aqui a figura do Defensore Civico Penitenciario, garante dos dieritos dos persoas reclusas, que comezou recentemente a ser adoptada por algúns concellos italianos.

CONTROLO XURISDICIAL

Dentro do desenvolvemento histórico para dotar de direito a vida en reclusión está a tentativa de dotar a xurisdicción de estritas facultades de controlo da garantia executiva do principio de legalidade que, no Estado español, deu como resultado a creación dos Xulgados de Vixilancia Penitenciária, tema xa desenvolvido noutra ponencia e no que só quero apontar, de un punto de vista crítico, que a inexisténcia de un direito procesual penitenciário torna ilusória calquer pretensión de certeza e seguranza xurídica, e

2 Ponencia de Guillerme Presa, Vice-presidente de Esculca, nos X Encontros de Direito Penitenciário do Coléxio de Advogados de Ourense, celebrado do 4 ao 6 de Outubro de 2007.

pon de relevo a imperiosa necesidade de establecer de modo obrigatório o direito de defensa e asisténcia xurídica gratuita en Direito Penitenciário durante toda a fase executiva do proceso penal, o que nos conecta con os chamados Servizos de Orientación e Asisténcia Xurídica Penitenciária.

A DEFENSA XURÍDICA

Devido à auséncia de unha normativa clara e obligatória sobre o direito a asisténcia xurídica aos presos condenados, como antes dixemos, produce-se a auséncia de profisionais que exerzan a defensa xurídica tamén durante o cumprimento da pena.

Para paliar esas deficiencias, diversas organizacions sociais e profisionais comprometidas na defensa das persoas privadas de liberdade, organizaron hai mais de duas décadas plataformas, sobre todo no seo de alguns Coléxios de Advogados, que realizaron diferentes campañas.

Así, a meados dos anos 80, a conflitividade existente na prisión de Basauri chegou a un punto tan alarmante que a Comisión de Dereitos Humanos do Coléxio de Advogados de Bilbao comezou a realizar visitas á cadea, alertada pola Asociación Salhaketa, e decidiu organizar o primeiro Servizo de Orientación e Asisténcia Xurídica Penitenciária (SOAXP) do Estado español, que iniciou as suas funcións en Febreiro de 1987.

Pouco a pouco esta iniciativa foi estendendo-se, nun proceso non isento de problemas, resistencias e insuficiencias que demonstran a grande dificuldade de artellar un mecanismo básico da intervención punitiva nun estado social e democrático de direito.

Neste sentido é de xustiza destacar o SOAXP do Coléxio de Advogados de Ourense, que, desde hai anos, organiza un servizo modélico tanto na calidade da asisténcia prestada como nos obxectivos alcanzados, sen parangón en Galiza e mesmo en España.

Grazas a esforzos como o do SOAXP do Coléxio de Advogados de Ourense, o Consello Xeral da Advogacia Española criou unha comisión específica ao respecto e, desde hai anos, ven celebrando encontros anuais dos distintos SOAXP de todo o Estado.

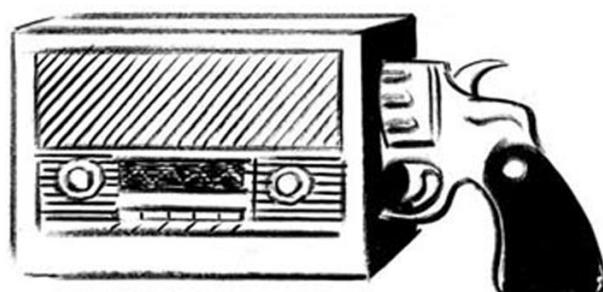
CONTROL E PARTICIPACIÓN DA SOCIEDADE CIVIL

Nos últimos dez anos deron-se pasos para a coordinación estatal da acción dos movementos sociais e profisionais comprometidos con a defensa dos presos, sendo de subliñar algúns momentos chave como é a publicación da revista "Panóptico", que agrupou muitos dos colectivos, tanto na sua primeira época, en que a revista era publicada pola Asociación Salhaketa, como na segunda, publicada polo Observatori do Sistema Penal e els Drets Humans da Universidade de Barcelona.

Outro momento salientável é a constitución da Coordinadora de Solidaridad con las Personas Presas, que fixo un grande labor de denuncia das mais graves violacións dos direitos dos persoas reclusas (mortes, torturas, maus tratos, etc..), labor que lle custou duras descalificacións e mesmo denúncias.

A cuestión dos maus tratos e torturas ven sendo, ultimamente, o núcleo aglutinador de numerosas estratéxias e actuacions concretas, como son o Proxecto Challenge, en que participan 22 universidades europeas, coordenadas polo Observatori del Sistema Penal da Universidade de Barcelona, sobre "privación de liberdade e direitos humanos", cujas conclusións van ser publicadas próximamente despois dun traballo de mais de dous anos; ou os relatórios sobre "Mortes sob custodia", publicados pola Coordinadora de Solidaridad con las Personas Presas, ou, tamén, a campaña para a sinatura e ratificación do Protocolo Facultativo á Convención contra a Tortura e outros Tratamentos ou Penas crueis, desumanas ou degradantes da Organización das Nacións Unidas, novedoso mecanismo que establece que organismos nacionais (independentes dos poderes do Estado) traballen baixo o amparo da ONU, con facultades para entrar nos centros e desvelar posíbeis vulneracions da Convención contra a Tortura.

Esta última campaña, promovida por Esculca, o Observatorio para a Defensa dos Dereitos e Liberdades, cristalizou na Coordenadora para la Prevención da Tortura, plataforma que agrupa mais de cuarenta colectivos de todo o Estado e conseguiu que o goberno español asinase e ratificase o Protocolo (en vigor desde o 22 de Xuño de 2006). Neste momentos a Coordenadora traballa, en colaboración con ONGs de carácter internacional, para que a sua implementación e desenvolvimiento sexa real, evitando as pretensiós de desvirtuá-lo mediante a sua asignación á Defensoría del Pueblo, e está en interlocución permanente con os Ministérios implicados para conseguir que a sociedade civil non sexa ignorada e obteña lexitimidade para denunciar e participar na prevención das vulneracions dos direitos fundamentais das persoas privadas de liberdade.

LA EMISORA

DOS SUBSÍDIOS PÚBLICOS

Ramom L. Suevos

As prestaçons e gastos sociais que confluem no chamado Estado-Benestar incorporam frequentemente transferências sem contrapartida, umhas vezes para dar cobertura a determinados riscos, outras vezes por razons de equidade social. Estám neste caso o seguro de desemprego, a escolaridade gratuita e obrigatoria, o sistema público de saúde, as pensons de velhice, etc., conquistas que cumpre defender e aprofundar mediante o alargamento do espaço social concernido e a melhor gestom dos recursos absorvidos na dotaçom desses serviços.

Mas nom sempre é assim. Existem transferências –a empresas e às economias domésticas- que nem servem ao benestar social nem responden a um princípio de equidade social, e muitas vezes nem sequer propiciam umha atribuiçom eficiente dos recursos económicos. Estas transferências podem ser monetárias ou em espécie (a Administraçom subsidia o consumo de bens e serviços específicos), implícitas (a Administraçom deixa de ganhar, concedendo, por exemplo, créditos sem juros), podem ser em forma de “gastos fiscais” (a Administraçom exime determinados sujeitos passivos do pagamento dum imposto, por exemplo a Igreja Católica do Imposto de Bens Imóveis), podem ser transferências cruzadas (um ente público financia perdas que geram alguns dos serviços que presta com lucros obtidos noutros), etc.

Por outra parte, as autoridades políticas também geram indirectamente transferências por decisons administrativas que beneficiam determinadas persoas ou entidades sociais a expensas doutras persoas ou de toda a comunidade, mediante:

- a) requalificaçons de solo urbano,
- b) encomendas do sector público a empresas particulares que se adjudicam com sobrepreço,
- c) licenças para desenvolver actividades económicas que som cedidas a preços mais ou menos simbólicos ainda que possuan valor de escassez (minicentrais hidroeléctricas, parques eólicos, táxis, emissoras de rádio e televisom...) e mesmo concessons em regime de monopólio para a prestacôm de determinado serviço (por exemplo, pompas fúnebres).

Outra forma mais complexa, e igualmente ineficiente, de redistribuir o produto social é a que se deduz da interferência das autoridades políticas na vida económica tendente a incrementar o poder de mercado de determinados grupos de interesses reunidos em cárteis, consórcios de empresas, sindicatos de produtores, colégios profissionais, organizaçons operárias, etc.

A título indicativo podemos citar as farmácias que, tal como está regulado o sector, obtenhem margens eleva-

das nas vendas de fármacos a expensas dos consumidores e da Segurança Social. Ou a proteccionista, e ineficiente, Política Agrícola Comunitária, que proporciona substanciosos benefícios a alguns “Grandes de Espanha” a expensas dos consumidores da UE e de produtores extra-comunitários.

É que, do ponto de vista económico, o apoio a determinadas actividades ou individuos nom sempre há de passar polo estabelecimento de subvençons, nomeadamente se estas se tornam crónicas. Mesmo na hipótese de se optar polo seu uso, hai modalidades dissemelhantes e diferentes mecanismos de aplicaçom que acarretam consequências também diferentes. Nom é igual proteger e fomentar umha língua e umha cultura interferindo no mercado, acotando as fronteiras dentro das quais este deve agir, que ignorar olímpicamente ou mesmo contrariar as regras desse mercado, o que distorce os resultados e, com certeza, torna essa protecçom mais custosa.

Em muitas ocasions o subsídio nom se justifica nem por razons de eficiência económica nem por razons de equidade social. Analisemos um caso recente: a eliminaçom do pagamento da portagem na Ponte de Rande para os veículos procedentes da Península do Morraço que se dirigem a Vigo.

SUBSÍDIOS E DEMAGÓGIA

As consequências desta medida estám bem à vista: o forte aumento experimentado polo uso de veículos privados no tramo Morraço-Vigo (aos que hai que acrescentar os procedentes de Ponte-Vedra que se desviam para aceder à portagem gratuita) provoca um maior consumo de combustíveis de acervo, mais emissom de gases, mais poluiçom acústica, mais engarrafamentos de tráfico, mais saturação dos espaços de estacionamento urbano, etc. O que à sua vez provoca, como era previsível, a demanda de construçom de novas pontes (ou o desdobramento da actual) para se evitar o colapso.

Os beneficiários desta transferência, que pagamos todos, recebem portanto nom só um subsídio económico (supressom do pagamento da portagem) senom também um subsídio ecológico mais ou menos oculto (danos ambientais) e um subsídio social (custos de congestom).

Se em verdade se quigesse abaratar os custos de translado de persoas entre umha e outra margem da ria o lógico seria, nom contribuir a agravar os problemas ambientais e sociais, senom fazer mais atractivo o transporte colectivo, mais concretamente o marítimo, subsidiando a venda de bilhetes de ida e volta na franja horária adequada aos horários laborais. Mas a efeitos propagandísticos era politicamente mais rendível a primeira alternativa.

Os exemplos poderiam multiplicar-se porque se algo caracteriza a situação actual no nosso país é a multiplicidade de transferências de difícil justificação que concedem discrecionalmente as diferentes administrações públicas e de que som beneficiárias as mais diversas entidades: muitos jornais (que também beneficiam da publicidade institucional), algumas emissoras de rádio, Sociedades Anónimas Desportivas, Orquestras Sinfónicas, a Igreja Católica – por múltiplos condutos-, fundações de todo género e pelagem, “think tanks”, algumas linhas aéreas, entidades culturais, sindicatos operários ... e até a mesma CEOE galega, que apanhava o seu quinhão na altura em que era presidida por um sói-disant afervoados defensor do liberalismo económico

E no meio desta dissipação de recursos aparece Zapatero e lança o seu “cheque-bebé”, Com algum propósito social justificado? Nem, simplesmente porque entre as preferências da burocracia estatal figura agora o aumento da natalidade.

SUBSÍDIOS E SOCIEDADE CIVIL

Naturalmente, a sociedade toma nota e age em consequência.

Se as autoridades universitárias decidem elevar as taxas académicas para as aproximar algo mais ao custo real do ensino, os estudantes mobilizam-se contra a medida (financiando a sua mobilização muito provavelmente com dinheiro procedente do reparto de transferências) e exigem que a brecha seja colmatada por todos os contribuintes, incluídos aqueles outros jovens que tenham trabalhos precários e salários baixos e que, com diferença a eles, carecem de perspectivas de mudanças importantes na sua situação profissional.

Se as autoridades subsidiam o noite-bus para facilitar o consumo de álcool (ao tempo que, contraditoriamente, fixam impostos elevados à venda de bebidas alcoólicas e financiam campanhas em contra do seu consumo), nem tarda em aparecer quem pensa que subsidiar as copas que se consomem em pubs e discotecas poderia ser uma boa alternativa ao botelhom na rua.

Se o sistema educativo promociona a organização, participação e assistência a eventos académicos, que nem necessariamente científicos, e depois a seleção e promoção dos docentes depende no fundamental da valoração quantitativa destas actividades, uma parte substancial do tempo e esforços destes docentes –nem a principal- será logicamente absorvida pela procura de subsídios que financiem viagens, hotéis, custos de inscrição em congressos e simpósios, publi-

cações, etc., ingredientes necessários para engrossar o currículum académico (e fazer, de caminho, um pouco de turismo científico).

E assim mais o menos toda a sociedade, que aceita este reparto discrecional de fondos públicos como a cosa mais natural do mundo.

Olhamos o subsídio como um direito e, uma vez conseguido, tornamo-nos dependentes, aditos. Luitamos por nos situar num grupo beneficiado pelas ajudas públicas ou por estendermos os subsídios ao próprio grupo. Buscamos o apoio dos poderes públicos para as causas mais diversas, mesmo que seja para estabelecer modificações no sistema tributário com vistas a reduzir a própria carga impositiva. Só saltam as alarmas quando um concelho basco decide financiar os gastos das viagens das famílias que vêm visitar os seus presos condenados por delitos de terrorismo.

Na Galiza existe um número relativamente elevado de grupos formados por pessoas que se unem com o fim de trabalhar a favor de um determinado objectivo social (o reconhecimento dos direitos das pessoas com minusvalias ou de pessoas migrantes, grupos feministas, ecologistas, pacifistas, de defesa da língua, de defesa dos direitos das pessoas homossexuais, agrupações culturais, ... e até de defesa dos direitos e as liberdades públicas).

Pois ben, nem todos, a esmagadora maioria destes grupos financiam as publicações em que difundem as suas análises e perspectivas, o labor que realizam para captar adeptos e inclusive os actos reivindicativos que organizam contra esta ou aquela actuação dos poderes políticos com dinheiro recebido desses mesmos poderes. Tem isto realmente algum sentido?

Poderemos falar ainda de Sociedade Civil quando o Estado impregna com a sua actuação toda a vida colectiva? Quando até muita da própria contestação aos poderes políticos abreva na mão desses mesmos poderes?

Claro que muita nem é toda, e claro que também outros sectores têm exemplos de independência. Como esse humor, por exemplo, que opta por ser livre (e com retranca).

RESOLUCIÓN E COMPROMISOS INCUMPRIDOS

O pasado mes de Marzo, o Parlamento galego aprovou por unanimidade a constitución dun mecanismo para a prevención da tortura e os maus tratos de acordo con as directrices do Protocolo Facultativo à Convención da ONU.

No mes de Xullo, o presidente e a secretaria de EsCULcA, Fernando Martínez Randulfe e Elvira Souto, mantiveron unha reunión con o Conselleiro de Presidencia, Sr. Méndez Romeu, para coñecer as xestións realizadas con vistas a pór en práctica a resolución parlamentar. Nesta entrevista, o Sr. Méndez Romeu comprometeu-e a convocar, no prazo de un ou dous meses, unha reunión de carácter técnico con representantes da consellaria e a sociedade civil para estudar a posta en funcionamento do mecanismo. Reunión que ainda non foi convocada.

O 24 de Novembro, o deputado do BNG, Iago Tabarés, solicitou á Consellaria de Presidencia información sobre as previsións que manexa para acrión dese mecanismo, que sería pioneiro no Estado, lembrando que se trata dun acordo da cámara galega para cuxa efectivización non hai constáncia que se teña dado nengun paso.

DENÚNCIAS ARQUIVADAS

O titular do Xulgado de Cambados decidiu arquivar as denúncias por detención irregular apresentadas por Miguel Ángel Gómez e Noelia González contra os axentes da Policia Nacional que, nunha aparatoso e violenta operación, os detiveron o pasado 20 de Setembro en Ribadúnia e Vilagarcía respectivamente.

A violéncia e espectacularidade das detencións, con resultado de lesións no caso de Miguel Ángel Gómez, foron tamén denunciadas por numerosos colectivos civis. Tanto Noelia González como Miguel Ángez Gomez, foron postos en liberdade de inmediato e, no caso deste último, con recoñecimento público do próprio delegado do goberno de a detención ter sido devida a “un erro” da policía.

Mesmo así, o xuíz decidiu sobreseir o caso por entender que os axentes “non se excederon nas suas competencias”. As vítimas non foron resarcidas e os axentes non sequer tiveron de pedir desculpas públicas polos danos causados.

PROTOCOLO DE ACTUACIÓN

A Secretaría de Estado de Seguranza fixo público no mes de Outubro un novo protocolo de detencións (Instru-

ción sobre os comportamentos esixidos aos membros das Forzas e Corpos de Seguranza do Estado para garantir os direitos das persoas detidas ou sob custodia policial), que recebeu críticas das asociacións civis (entre elas a Coordinadora para a Prevención da Tortura) por non atender as numerosas recomendacións de organismos internacionais en aspectos decisivos. A Instrucción mantén inalterado o rexime de detención incomunicada e de isolamento penitenciario, que impide as persoas que se encontran nestas situacións acederen á asistencia letrada ou comunicaren con as suas familias; non garante a posibilidade de reconocimento médico por persoal facultativo de confianza da persoa detida; non regula a gravación dos interrogatórios, etc.

No entanto, a CPT entende que o novo protocolo apresenta algúns aspectos positivos e constitui en si mesmo un recoñecemento implícito da existéncia da tortura e maus tratos no Estado español. Neste sentido, lamenta que se teña desaproveitado mais unha vez a ocasión de tomar as medidas necesarias para erradicar estas prácticas cuxa existéncia implicitamente se admite.

CÁMARAS NA RUA

Segundo informa o Movemento polos Dereitos Civis, a policia de Ribeira afirma nunca ter cedido a meios de comunicación imaxes tomadas polas cámaras que controlan o tráfico na vila, contradicendo o que recoñecera no pasado mes de Xaneiro, cando unha destas imaxes apareceu publicada nun xornal. Os axentes de Ribeira negan agora os feitos na resposta que enviaron aos respectivos escritos do Defensor del Pueblo e a Axencia Española de Protección de Dados en que se lles requería información sobre este asunto a raiz das denúncias presentadas polo MpDC.

Lembremos que o Art. 10 da LO 15/1999 de Protección de Dados de Carácter Persoal obriga os responsáveis dos ficheiros e todas as persoas que interveñen en calquier fase do tratamento de dados deste tipo a guardar segredo profisional, mesmo despois de finalizarem as relacións con o titular ou responsable do ficheiro.

CÁMARAS EN COMISARIAS

Por outra parte, o Movemento polos Dereitos Civis tamén informa da negativa de Enrique Múgica a investigar a queixa presentada contra os membros dos Corpos e

Forzas de Seguranza do Estado por supostas gravacíons ilegais a persoas detidas.

A queixa tivo a sua orixe na difusión das gravacíons realizadas en Cataluña por un Mossó a unha detida de nacionalidade rusa e as posteriores declaracíons de un representante sindical que afirmou, o dia 5 de Xuño no noticiario do meio-día do canal Telecinco, ser práctica habitual nos Corpos e Forzas de Seguranza gravar as persoas detidas con meios dos proprios axentes (telefones móveis ou cámaras dixitais) con o fin de estes poderen apresentar a gravación como prova no caso de denúncias por maus tratos.

Curioso paradoxo este que leva a gravar de maneira ilegal e privada encanto se nega a instalación de cámaras oficiais nos centros de detención tal e como reclaman desde hai anos as asociacíons civis e requeren insistenteamente os organismos internacional de prevención de maus tratos e tortura.

RETENCIÓN DE DADOS

O pasado 18 de Outubro entrou en vigor a Lei de Conservación de dados relativos ás comunicacíons electrónicas e ás redes públicas de comunicación. (Lei 25/2007) que ten a sua orixe na Directiva 2006/24/CE do Parlamento Europeu proposta polo Reino Unido despois de a opinión pública británica ter impedido que se promulgase unha lei estatal destas características a seguir os atentados de 2005 en Londres.

O debate que precedeu a aprobación da Directiva non foi pacífico. Non só se opuxeron a ela asociacíons civis –que afirman non ser proporcionado o sacrificio do direito á intimidade e á vida privada con a finalidade per-

seguida e non existir unha necesidade social imperiosa para tal limitación-, tamén o próprio Supervisor Europeu de Protección de Dados, Peter Hustinx, manifestou non ter o convencimento de a directiva contar con as necesárias salvaguardas para garantir a seguranza dos dados retidos polo que pensa que mui provavelmente a normativa acabará no Tribunal de Xustiza da UE.

E o mesmo opinan Alex Türk, Presidente da Comisión Nacional da Informática e das Liberdades francesa, que alerta contra os riscos que comporta este control masivo, e o Bundesverfassungsgericht alemán, que o califica de “inxeréncias de alta intensidade” xa que se exerce sobre persoas que non deron motivo algun para seren submetidas a vixilancia e poden resultar intimidadas por esta presión.

QUE INFORMACIÓN SE RETÉN?

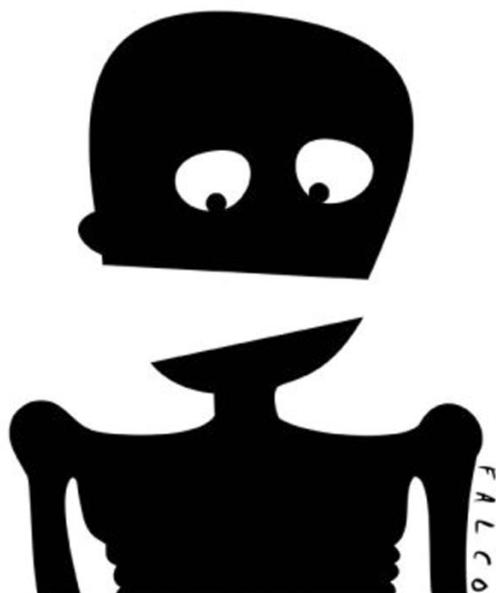
Os dados que se reteñen son extraordinariamente comprometedores para a nosa intimidade (hora en que conectamos, duración, destinatario, lugar desde o que o facemos no caso dos móveis, etc.) e con eles é posíbel saber onde estivemos, con quen falamos, canto tempo durou a conversa, onde se localiza fisicamente o noso interlocutor, en que lugar nos encontramos nós, as páxinas web que visitamos, o banco con que traballamos, as compras que facemos pola Internet, as mensaxes que enviamos, a quen e cando as enviamos, o que descarregamos e con quen trocamos información nas redes P2P. Todos estes dados ficarán rexistados durante dous anos para poder seren observados pola policía.

“O Estado e as empresas cumulan (e entrecruzan) cada vez mais dados sobre os cidadáns e cada vez resulta mais difícil coñecer o que saben de nós”, afirma-se no relatório que sobre esta lei realizou a Comisión para as Liberdades na Internet (CLI). “A ánsia por parte das administracíons e das empresas de obter información de carácter persoal de cada un de nós crece de forma inversamente proporcional á devida transparéncia”, subliña a Comisión.

CONSTITUCIONALIDADE CUESTIONADA

Por outra parte, Pedro Martínez, Fiscal do Tribunal Superior de Xustiza de Madrid, cré que esta lei apresenta tamén algunas eivas preocupantes do punto de vista da sua constitucionalidade:

1. De rango normativo: a lei afecta claramente direitos fundamentais, como o direito á intimidade, á vida privada e ao segredo das comunicacíons, polo que devería ser Lei Orgánica (e no entanto é Lei Ordinaria);

2. A lei afecta claramente competéncias xudiciais, establece un procedimento para que o Xuiz autorice a entrega da información que, ao seu xuízo, resulta insuficiente na medida en que non establece un verdadeiro control xudicial. A maiores, non foi ouvido, como é preceptivo, o Consello Xeral do Poder Xudicial.
3. Falta de clareza e coeréncia da norma: No art. 1º, apartado 1º, fixa-se como obxecto da cesión de dados a detección, investigación e axuizamento dos delitos graves, quer dizer, limita a cesión a delitos castigados con pena superior a tres anos. No entanto, ao se referir no artigo 6º a quen será o receptor da información no apartado c) menciona os membros do CNI, e expresamente os exclui dessa limitación, pois neste caso chega con que se trate dunha investigación de seguranza, ou sexa, o que eles queiran.
4. Indiscriminación na captación de dados pois, se ben é verdade que a policía precisará autorización xudicial para aceder a eles, tamén o é que as comunicacións serán interceptadas de maneira sistemática e indiscriminada, sen mediar orde xudicial. Por outra parte, segundo o teor literal do artigo 6º, a información non se entrega ao xuiz para que este discrimine que dados son relevantes para a investigación e cais non, nem estes se incorporan a nengun tipo de dilixencias previas, senón que se entregan directamente ao axente facultado, quen poderá dispor deles ao seu prazer sen controlo xudicial algun.

Un estado democrático, conclui Pedro Martínez, esixe que o Poder sexa transparente, non as persoas, por iso as medidas a utilizar, alén de seren respeitosas con o rexime de garantías, deben ser públicas e coñecidas, pois é a única forma en poder dos cidadáns para esixiren o cumprimento da lei e o respeito dos seus direitos. Seguranza si, mas non en troca de direitos que tanto custou conseguir.

RELATÓRIO DA ACLU (WWW.ACLU.ORG)

Sobre o crecente controlo estatal da nosa vida privada, tanto no que à censura na rede di respeito, canto ao que se refere à transferéncia de datos e à vídeo-vixilancia, interesa ler a actualización que do seu relatório Bigger Monster, Weaker Chains, acaba de publicar a ACLU (Association Civil Liberties Union). O novo documento (Even Bigger, Even Weaker: The Emerging Surveillance Society: Where are We Now?) revela, entre muitas outras cousas, as

consecuencias prácticas desta captación masiva de datos persoais, a sua troca entre administracións e estados, o seu procesamento e a nosa absoluta perda de controlo sobre a sua utilización posterior.

TRANSFERÉNCIA DE DADOS

Segundo informa Statewatch, poucos días despois de ter sido asinado entre a UE e os EUA o controvertido acordo sobre transferéncia de datos, que foi criticado polo Parlamento e os responsáveis europeus de protección de datos por permitir o acceso, almacenamento e procesamento de información persoal a numerosas axencias estado-unidenses, o goberno dos EUA instou o Consello da UE a non desclasificar, "por un período de, como mínimo, dez anos desde a entrada en vigor", os documentos das negociacións.

Posteriormente, o Estado español e os EUA asinaron un protocolo secreto para a troca de datos sobre "terroristas e persoas suspeitas de participaren en actividades terroristas" en que se establece os procedimentos para o acceso e troca desta información, que será actualizada permanentemente e poderá ser utilizada nas suas investigacións "polas diferentes axencias e corpos policiais españóis e estado-unidenses", segundo desvelou o xornal El País, que se pregunta se entre os grupos obxecto desta troca de datos se encontrarán os pacifistas, estudiantes, eclesiásticos e cuáqueros que son cualificados na base de datos TALON do Pentágono como "posible ameaza".

CENSURA E INTERNETE

Poucos días despois, o 31 de Outubro, o Congreso dos Deputados aprovou o proxecto de Lei de Medidas de Impulso da Sociedade da Información (LISI), que inclui unha modificación da LSSI con que se pretende dotar as autoridades administrativas de mecanismos legais para censurar a Internete. A lei, cuxo périplo final no Senado ainda é unha incógnita, deixa en maos da autoridade administrativa a apreciación de se un determinado contido afecta ou non a liberdade de expresión.

"Especialmente sarcástico é o contido do artigo 11, onde se afirma que "a autorización do secuestro de páxinas de Internete ou da sua restrición cando esta afectar os direitos e liberdades de expresión e información e outros amparados nos termos establecidos no artigo 20 da Constitución só poderá ser decidida polos órgaos xurisdicionais competentes", afirma a asociación Banda Ancha, que salienta a incongruencia da expresión "cando esta afectar". A Internete é toda ela unha publicación –salientan- e, por iso mesmo, calquer secuestro afecta sempre a liberdade de expresión.

É de destacar que a Oficina do Valedor do Internauta elaborou un extenso informe xurídico en que se demostra que a reforma do art. 8 da LSSI no sentido que propoñen as emendas transaccionais incorporadas mediante a LISI converten esta na “Lei da Censura para a internete” pois “vulnera de plano”, afirma a autora (Ofelia Tejerina Rodríguez), direitos fundamentais como a liberdade de expresión, información, e outros como a liberdade de empresa.

O relatório pode consultar-se na web da Asociación de Internautas (http://www.internautas.org/archivos/pdf/informe_juridico_LISI.pdf) .

MIGRANTES: MEDIDAS ESPECIAIS

No Protocolo que o Ministerio de Interior remeteu recentemente ás forzas policiais para regular a sua actuación nos casos de repatriacións de persoas migrantes ("Normas de seguranza nas repatriacións e no translado de detidos por via aérea e/ou marítima") contempla-se a posibilidade de os axentes utilizaren, no caso da persoa repatriada se mostrar violenta, medidas coercitivas tais como capacetes, cintos, mordazas e prendas imobilizadoras. E todo isto en público, sen asistencia letrada nem prescripción facultativa e sen ser preciso que esa persoa estexa imputada por delito algun.

“Non comprendemos porqué non se aplica a estas persoas o Código Penal como manda a lei, onde nada se di de capacetes e camisas de forza. Se un pasaxeiro alemán se mostra violento nun vóo español, é detido e obrigado a baixar do avión, ou sexa, aplica-selle a lei segundo corresponde. Por qué pois a unha persoa africana, migrante, que ten os mesmos direitos fundamentais recoñecidos na Constitución Española, han de aplicar-se lazos, mordazas, prendas imobilizadoras, capacetes e outros medios similares?”, pergunтанse as asociacións de direitos civis que denuncian o contido deste Protocolo.

“Por outra parte, o feito de se establecer o procedimento de expulsión mediante un Protocolo, carente do valor de norma xurídica, ten como consecuencia furtar ao Parlamento as facultades lexislativas previstas na Constitución Española, erixindo-se a Dirección Xeral da Polícia en lexisladora ordinaria e orgánica e evitando-se así o controlo parlamentar, o que xera un precedente para o tratamento do resto da población. Unha sociedade que tlera estas prácticas degradada-se e envilece-se no seu conxunto”, subliñan.

Lembremos que o pasado 9 de Xuño, o cidadán nixeriano Osamuya Aikpitanhí morreu por un fallo cardio-respiratorio cando era transladado a Lagos, sob custodia policial, atado e amordazado.

A DIRECTIVA DA VERGOÑA

O 29 de Novembro foi apresentado ao Parlamento Europeu o Proxecto de Directiva sobre detención e expulsión de persoas estranxeiras (Directiva de Retorno) que, por primeira vez neste ámbito, será xestionado con un procedimento de co-decisión entre o Parlamento e o Consello de Ministros.

Neste Proxecto prevé-se a posibilidade de as persoas migrantes en situación irregular seren retidas por un período de até 18 meses e castigadas con a proibición de voltar a Europa por un período de 5 anos. Por iniciativa de CIMADE, numerosas asociacións europeas propuxemos no seu dia unha serie de principios comuns sobre o afastamento das persoas migrantes en situación irregular e das solicitantes de asilo denegado, que finalmente non foron incorporadas.

“O Parlamento Europeu ten hoxe unha responsabilidade histórica: reaxir e evitar que Europa recaia nas horas obscuras da segregación entre nacionais e indesexábeis mediante a segregación dos campos e o afastamento forzoso”, afirman as asociacións que asinaron o documento, entre elas EsCULCA, dirixido aos membros do parlamento.

DELITO DE SOLIDARIEDADE

O 22 de Agosto compareceron perante un tribunal de Agrigento (Sicilia) os sete mariñeiros tunecinos que foran acusados de “favorecer a imigración clandestina”, delito reprimido pola lei italiana con até 15 anos de prisión. O 8 de Agosto estes sete mariñeiro prestaran auxilio ás 44 persoas que viaxavan nunha embarcación à deriva. Sen a sua intervención, é provável que todas elas, entre as que havía duas mulleres grávidas e dous nenos, tivesen coñecido a mesma sorte que os millares de migrantes e exilados que, desde hai algunos anos, falecen no mar tentando atinxir as costas europeas.

Finalmente, despois de 32 días de prisión, o 11 de Setembro, por decisión xudicial, foron postos en liberdade cinco deles encanto os outros dous, patróns dos respectivos barcos, eran transferidos a un Centro de acollida en Liscata.

XORNALISTAS NA AUDIÉNCIA

Josetxu Rodríguez e Javier Ripa, humoristas gráficos do suplemento Caduca Hoy do xornal Deia prestaron declaración o 17 de Setembro na Audiencia Nacional por supostas "expresións vexatórias e humillantes" sobre Juan Carlos de Borbón.

O delito: teren publicado unha foto-montaxe que alude a unha polémica xornada de caza en Rússia con o

seguinte pé: "Estaba cocido. Mitrofán era un oso de feira. Meteron-no nunha gaiola e puxeron-no a tiro do Rei despois de o encharcar con vodka e mel. Farian-no para que estivesen en igualdade de condicións?"

Ese mesmo dia tamén tivo de prestar declaración o escritor Nicola Lococo por outro suposto delito de inxúrias a Juan Carlos Borbón. No seu caso a raiz da publicación dunha coluna nos xornais Deia e Gara o 31 de Outubro de 2006.

Por outra parte, o Xulgado de Instrucción nº 3 da Audiencia Nacional requereu a vários xornalistas e medios de comunicación o material fotográfico e de vídeo dos actos en que foron queimadas fotografías de Juan Carlos e Sofia de Borbón, o que levou a Xunta de Governo do Col·legi de Periodistes de Catalunya a facer público un comunicado contra o "requerimento coercitivo" a que foi submetido algun deles, en concreto Jordi Ribot, citado polo xuíz Grande Marlaska para entregar o seu material gráfico.

Insiste a Xunta de Governo na "falta de desenvolvimento do direito fundamental ao segredo profesional contemplado no Art.20 da Constitución, apesar de o próprio preceito esixir a sua regulación por lei. Lacuna legal que provoca grande indefensión e inseguranza xurídica no exercicio da profisión de xornalista" e lembra que "a Resolución do Consello de Europa de 2 de Xullo de 1974 prevé o direito dos xornalistas a negar-se a revelar as fontes informativas mesmo perante as autoridades xudiciais."

Finalmente Jordi Ribot aceitou entregar o material requerido para "non incorrer nun delito de desobediencia".

EN PORTUGAL DE LUTO

Tamén en Portugal o sixilo profesional corre perigo. O Sindicato dos Jornalistas colocou o 20 de Setembro, na sua sede nacional, unha faixa negra como forma de protesto pola aprobación, na Asamblea da República, do novo Estatuto do Jornalista, que contén normas que ameazan a Liberdade de Expresión. O novo estatuto consagra a posibilidade de as empresas reutilizaren libremente o traballo dos xornalistas e introduciren modificacións, para alén de pór en serio perigo a protección do sixilo profesional ao deixar a porta aberta para os obrigar a revelaren fontes confidenciais.

EN GALIZA "TERRORISTAS MISÓXINOS"

O goberno local de Ferrol, por iniciativa da Concelleira de Muller, remeteu aos servizos xurídicos do Instituto da Muller, radicado en Madrid e ao Servizo Galego de Igualdade galego, un dossier con a caricatura da primeira tenente de alcalde, Yolanda Díaz, publicada no número de

Agosto da revista Ferrolhoy. Na viñeta, a concelleira de Esquerda Unida aparece en biquini tricolor (as cores da bandeira republicana española) e xunto a ela varios recortábeis de guerrilleira, drag queen, etc.

As viñetas foron calificadas como "terrorismo misóxino" pola Conselleira de Muller, Sari Alabau, que comenzou de inmediato unha campaña de recollida de apoios contra este tipo de publicación. Entretanto, os responsables da revista apelan ao direito á liberdade de expresión e mostran a sua surpresa pois non é a primeira vez que publican caricaturas de persoas que ocupan cargos de responsabilidade política (Juan Fernández, Ignacio Irisarri, ...) e até agora ningún os cualificara de terroristas.

PILOTOS INSUBMISOS

Os pilotos de guerra alemáns anunciaron que desobedecerán –por inconstitucional– a orde de abater aviões secuestrados. O anuncio foi feito a raiz das declaracions do ministro de Defensa Franz Josef Jung à revista Focus: «Se non houver outros medios eu podería dar a orde de abater (un avión) para protexer os nosos cidadáns».

O certo é que o Constitucional xa deixara sen efecto unha lei do Governo do ex-chancelear Gerhard Schröder que buscava, precisamente, apoio constitucional para poder abater aviões secuestrados, ao que o máximo tribunal alemán contestou sinalando que o Estado non pode se constituir en executor de vidas inocentes ainda que a intención sexa a de salvar outras.

ACESO À INFORMACIÓN

Representantes de 245 asociacions de defensa das liberdades públicas –entre eles Fernando Martínez Randulfe, Presidente de EsCULCA– reclaman ao Consello de Europa que a futura Convención Europea de Aceso a Documentos Oficiais non fique por debaixo do nivel das leis existentes na actualidade en varios estados europeus.

Nunha carta aberta dirixida ao Consello de Europa con data 8 de Outubro de 2007, estas asociacions celebran a promulgación do que será o primeiro tratado internacional de acceso à información ao tempo que apontan a sua preocupación polas sérias restriccions que observan na proposta en que traballa o Grupo de Especialistas dos 15 estados membros que participan na redacción do proxecto, nomeadamente por:

1. non esixir aos gobernos que permitan o acceso a toda a información en poder dos corpos lexislativos e autoridades xudiciais, limitando así seriamente o alcance da normativa.
2. non permitir o acceso à información relacionada con as funcións públicas de organismos privados, aspecto mui

preocupante na era da privatización de funcións gubernamentais.

3. non establecer un mínimo para a información que os gobiernos devén pór a disposición do público sen necesidade de ser requerida.

O Grupo de Especialistas encarregado de deseñar o proxecto de Convención Europea de Aceso a Documentos Oficiais comezou a traballar en Xaneiro de 2006 e o seu mandado concluiu a finais de 2007. Esta reunión (9-12 de Outubro) foi portanto a última. Agora a proposta deverá ser aprobada polo Comité de Dereitos Humanos do Consello de Europa e o Consello de Ministros antes de ficar aberta á asinatura e ratificación dos estados.

RESOLUCIÓN DO TEDH

O Tribunal Europeu de Dereitos Humanos (TEDH) resolviu o pasado 27 de Novembro a favor do xornalista Hans Martin Tillack, correspondente en Bélgica da revista alema Stern, que apresentara demanda contra a policía belga por vulneración do Artigo 10 (Liberdade de Expresión) da Convención Europea de Dereitos Humanos. O xornalista, autor de vários artigos sobre o funcionamento da Oficina Europea contra a Fraude e outras institucións comunitárias, negara-se a revelar as suas fontes.

Acusado de subornar funcionarios para obter información reservada, o 19 de Marzo de 2004, a policía rexistou o seu domicilio e incautou diverso material de traballo.

Agora o Tribunal ampara o direito de Hans Martin Tillack a guardar sixilo –direito que non pode ser retirado, argumenta, en base a unha suposta ilegalidade na obtención de información- e fixa unha indemnización de 10.000 euros (por danos non monetarios) e outra de 30.000 euros (en conceito de costas e outros gastos).

COMÉRCIO DE ARMAS: SEGREDO DE ESTADO

España fabrica e comércia con o armamento que resulta mais cruel para a población civil dun país bombardeado. Duas empresas: Expal (pública) e Instalaza elaboran bombas de ácio capaces de provocar mutilación 30 anos despois de teren sido lanzadas. O Governo español non proíbe a sua elaboración, uso ou almacenamento apesar de colaborar no Líbano na limpeza destes explosivos lanzados polo exército israelense o pasado 2006, informou o dia 6 de Decembro o xornal Público.

Días antes, a asociación Justicia i Pau denunciara o proxecto de lei sobre o Controlo do Comercio Exterior de Material de Defensa e Dobre Uso aprobado polo Congreso de Deputados. “Trata-se, afirman, de unha lei continuista con o actual regulamento que sanciona o secretismo no comercio de armas.”

“Para poder exportar armas é preciso contar con unha autorización administrativa que concede o Ministério de Indústria. Ora, esta autorización depende do informe favorable da Xunta Interministerial Reguladora do Comercio Exterior de Material de Defensa e Dobre Uso, organismo encarregado de valorar que as exportacións cumpran os requisitos establecidos por lei e velar polo respecto do Código de Conducta da UE que establece a prohibición de vender armas a países sancionados, instáveis, con conflictos armados, que vulneren os derechos humanos, que non condencen o terrorismo ou que teñan unha situación social delicada.

Mais, paradoxalmente, o contido das actas desta Xunta Interministerial son considerados secreto de estado, o que impide saber, afirma Justicia i Pau, como havemos de interpretar a venda de armas españolas a Turquía, Arábia Saudí, Marrocos, Ecuador, Tailândia, Sri Lanka, Angola, Ghana, Paquistán ou Quénia.

Se ben é verdade que o Art. 16 da futura lei inclui un apartado que obriga ao governo a informar sobre o usuário e a natureza pública ou privada da exportación, non podemos esquecer a obscuridáde dos relatórios emitidos até agora. Por exemplo, no relatório referido ao 2006, facilita-se a seguinte información: o 99,61% do valor exportado a Canadá ese ano tiña como destinatario unha empresa privada para uso privado. O restante 0,39% destinava-se ás forzas públicas para uso público.

Como no 2006 foron exportadas -por valor de 1.031.850 - armas incluídas na categoría 4 (bombas, torpedos, foguetes, misiles) resulta alarmante que se pudesen vender a unha empresa privada e para uso privado todas esas bombas e misiles. E mais preocupante resulta que non podamos saber de que tipo de empresa se trata, a que se dedica, en que casos está autorizada a utilizarlos, etc. Significan estas exportacións que comezamos a privatizar a guerra? pregunta-se Justicia i Pau.

“Encanto se mantiver a clasificación de “segredo de estado” para o contido destas actas, falar de transparéncia en matéria de comercio de armas non é mais que unha manipulación”, conclui.

Bury the chains: Prophets and Rebels in the Fight To Free an Empire's Slaves³

Adam Hochschild

A historia que Adams Hochschild narra no seu libro arranca o 22 de maio de 1787, cando unha dúzia de persoas reunidas nunha imprenta de Londres decidiron convencer a sociedade británica da imoralidade da escravatura. A reunión marcou o inicio do movemento abolicionista, a primeira campaña a favor de direitos humanos en sentido estrito e o modelo das que virían despois.

Na sua crónica, Hochschild descreve os seus avances e retrocesos, os entusiasmos e desistencias dos que participaron nela ao longo de cinco décadas, desde aquela primeira reunión até o momento en que un grupo de escravos de Xamaica decidiron enterrar –literalmente– as suas cadeas. E nós recoñecemos nesa descripción as tácticas, os meios e os conflitos do activismo contemporáneo: panfletos, pins, mitins e libros para sensibilizar a opinión pública e arrecadar fondos, recollida de assinaturas e boicote aos produtos manufacturados con traballo escravo para presionar o goberno, apoio incondicional de algúns grupos (neste caso cuáqueros) e mais matizado doutros (membros do parlamento) ás accións dos activistas e revoltas, por veces sangrentas, das vítimas, etc.

Ora, Hochschild non se conforma con fornecer dados. Mostra tamén, nun relato conducido con pericia e pulso firme, cantas ideas, canto esforzo, canto tempo e canta perseverancia son precisos para se alcanzar un obxectivo desta envergadura.

³ Hai versión en español: *Enterrad las Cadenas* Ediciones Península, 2006

PÁXINAS

<http://www.privacyinternational.org/>

Privacy International é un observatorio constituído en 1990 que combate a vulneración do direito á intimidade e o controlo que exercen os estados e as grandes corporacións. No pasado mes de Novembro publicou un mui documentado relatório (*Silencing Sources*) sobre os ataques á confidencialidade das fontes dos xornalistas.

www.internautas.org

A Asociación de Internautas define-se como colectivo independente en que se organizan persoas que usan a internete, “para mellor defenderen os intereses comuns frente ás grandes compañías de telecomunicacións, fornecedores, empresas informáticas e, por suposto, calquer organismo competente nesta matéria”.

S	APRESENTACIÓN	1 ...
U	ESCOLCA	2 ...
M	ANÁLISES E RELATÓRIOS	3 ...
A	BREVES	10 ...
R	BIBLIOTECA	16...
I		
O		
C		
O		
L		
A		
B		
O		
R	Pedro Bouso Cedrón Justo G. Beramendi José Ángel Brandariz	
A	Tony Bunyan Pepe Carreiro Marc Carrillo Xoan Cons Gustavo García Valentín García	
N	Pablo González Marín Ben Hayes Anxel Huete Manuel Janeiro Héctor López de Castro Celso López-Pazos Ramom L. Suevos Fernando Lousada Arochena Gustavo Luca de Tena Xaquín Marín Fernando M. Randulfe	
	Miguel Anxo Murado García Guillermo Presa Anxo Quintela X. A. Ramos Elvira Souto Roch Tassé	
	José Luis Torrente Vítor Vaqueiro Valeiras Suso Sanmartín	